

Посилання

на основні положення актів законодавства України та нормативних актів

Згідно з вимогами частини першої статті 20 Кодексу цивільного захисту України до завдань і обов'язків суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у сфері цивільного захисту належить, зокрема:

забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта господарювання (пункт 1);

забезпечення засобами колективного захисту всіх своїх працівників та інших категорій населення (пункт 21):

1. відвідувачів – для об'єктів та місць з масовим перебуванням людей;
2. учасників освітнього процесу – для закладів освіти;
3. пацієнтів (у стаціонарах) – для закладів охорони здоров'я;
4. вихованців (підопічних) – для інтернатних установ соціального захисту населення;

розроблення планів локалізації та ліквідації аварій та їх наслідків на об'єктах підвищеної небезпеки (пункт 10);

виконання вимог законодавства щодо створення, зберігання, утримання, експлуатації, використання та реконструкції об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту (пункт 15);

забезпечення виконання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а також виконання вимог приписів, постанов та розпоряджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (пункт 21);

здійснення заходів для забезпечення власних об'єктів нерухомого майна засобами цивільного захисту, у тому числі системами протипожежного захисту (пункт 23).

Відповідно до вимог частини третьої статті 32 Кодексу ЦЗ укриттю підлягають:

у сховищах (пункт 1):

а) працівники найбільшої працюючої зміни суб'єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту та розташованих у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

б) працівники найбільшої працюючої зміни атомних електростанцій, інших ядерних установок, а також працівники суб'єктів господарювання, які забезпечують функціонування таких станцій (установок) та перебувають у зоні можливих значних руйнувань навколо них;

в) працівники найбільшої працюючої зміни суб'єктів господарювання, віднесених до категорії особливої важливості цивільного захисту та

розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів;

г) пацієнти, працівники та відвідувачі закладів охорони здоров'я, які не підлягають евакуації в безпечне місце і перебувають у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

г) працівники найбільшої працюючої зміни об'єктів критичної інфраструктури, віднесених до 1 та 2 категорії критичності, розташованих у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

у протирадіаційних укриттях – населення, зокрема працівники підприємств, установ, організацій, об'єктів критичної інфраструктури, пацієнти, працівники та відвідувачі закладів охорони здоров'я, учасники освітнього процесу, крім тих, хто підлягає укриттю у сховищах (пункт 2);

у спорудах подвійного призначення – населення, яке підлягає укриттю в захисних спорудах цивільного захисту, крім тих категорій населення, які підлягають укриттю у захисних спорудах, що мають перебувати в постійній готовності до використання за призначенням (пункт 3);

у первинних (мобільних) укриттях – населення, яке перебуває у місцях можливого скупчення людей на місцевості (на зупинках транспорту, в парках, місцях відпочинку тощо) в особливий період (пункт 4);

у найпростіших укриттях – населення виключно в умовах тимчасової недостатності інших об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту в особливий період (пункт 5).

Сховища та протирадіаційні укриття є захисними спорудами цивільного захисту (частина перша статті 32 Кодексу ЦЗ).

Захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, первинні (мобільні) укриття та найпростіші укриття складають фонд захисних споруд цивільного захисту, є об'єктами такого фонду, мають стратегічне значення для забезпечення захисту населення і належать до засобів колективного захисту (абзац шостий частини другої статті 32 Кодексу ЦЗ).

Слід зазначити, що Законом України від 10 лютого 2026 року № 4778-IX передбачається внесення змін до Кодексу ЦЗ та Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», які набирають чинності з 08.09.2026, у частині врегулювання деяких питань створення об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.

Так, зокрема, пунктом 4 частини третьої статті 32 Кодексу ЦЗ буде передбачено, що у первинних (мобільних) укриттях підлягає укриттю населення, яке перебуває у місцях можливого скупчення людей на місцевості (на зупинках транспорту, в парках, місцях відпочинку, на іншій відкритій території тощо), на території підприємств, установ та організацій сил безпеки і сил оборони, об'єктів критичної інфраструктури в особливий період.

Крім цього у частині десятій статті 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (у новій редакції) будуть передбачені вимоги стосовно обов'язковості будівництва захисних споруд цивільного захисту або споруд подвійного призначення під час нового будівництва та реконструкції об'єктів різного функціонального призначення, зокрема об'єктів критичної

інфраструктури, які відповідно до вимог законодавства віднесені до I – IV категорії критичності та на яких передбачено постійне та/або періодичне перебування персоналу працівників (працюючої зміни).

Абзацами восьмим – десятим пункту 5 Порядку створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, включення об'єктів до складу та виключення таких об'єктів з фонду захисних споруд цивільного захисту та ведення його обліку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 138 (далі – Порядок створення), передбачено, що місця розміщення об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту повинні забезпечувати можливість швидкого доступу до них населення (працівників) з найвіддаленішого місця їх розташування з урахуванням радіуса пішохідної доступності до таких об'єктів, який приймається не більше ніж:

300 метрів – для багатоповерхової забудови, забудови підвищеної поверховості та висотної забудови, а також для суб'єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту;

500 метрів – для середньоповерхової та малоповерхової забудови.

Абзацом першим пункту 10 Порядку створення передбачено, що під час проектування та будівництва (нового будівництва, капітального ремонту та реконструкції) захисних споруд/споруд подвійного призначення є обов'язковим дотримання норм ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту», законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері будівництва.

Пунктам 5.7 та 5.8 ДБН В.2.2-5:2023 передбачено, що захисні властивості захисних споруд цивільного захисту і споруд подвійного призначення із відповідними захисними властивостями передбачають зменшення впливу, зокрема, від дії високих температур та продуктів горіння при пожежах.

Водночас абзацом дев'ятим пункту 6.6 ДБН В.2.2-5:2023 передбачено, що в умовах стисненої забудови на території підприємств з вибухонебезпечними речовинами та вибуховими матеріалами допускається зменшувати відстань відповідно до підпункту з) 6.6 таких норм, за умови підвищення захисних властивостей захисних споруд по відношенню до значень, наведених в таблицях А.1 та А.2, додатка А таких норм (з метою збільшення стійкості до сприйняття надлишкового тиску вибуху від вибухових речовин) з урахуванням максимального радіусу збору населення та за відповідного обґрунтування.

Абзацами другим та третім частини другої статті 32 Кодексу ЦЗ передбачено, що Первинне (мобільне) укриття – це технічний виріб, у тому числі блок-модульного типу, призначений для короткострокового (до 4 годин) захисту населення на місцевості шляхом зменшення непрямой дії звичайних засобів ураження під час воєнних (бойових) дій. Первинне (мобільне) укриття монтується чи виготовляється з дотриманням вимог національних стандартів та/або технічних регламентів, що заявлені у документі про відповідність.

Абзацом другим пункту 8 Порядку створення передбачено, що первинне (мобільне) укриття не є об'єктом будівництва, благоустрою населеного пункту, тимчасовою спорудою для життєзабезпечення населення або провадження підприємницької діяльності у розумінні Закону України «Про регулювання

містобудівної діяльності» та об'єктом нерухомого майна у розумінні Цивільного кодексу України.

Також абзацом сьомим пункту 8 Порядку створення встановлено, що забороняється розміщення первинних (мобільних) укриттів на нестійкій поверхні, проїзній частині дороги, коліях (рейках), біля резервуарів з хімічно-, вибухо- та пожежонебезпечними речовинами. Розміщення первинних (мобільних) укриттів на місцевості не повинно ускладнювати або унеможлиблювати доступ до пожежних гідрантів, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, обладнання та засобів пожежогасіння, інженерних мереж та комунікацій. За можливості такі об'єкти мають розміщуватися на відстані не менше ніж 3 метри від ліній електропередачі.

Відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС від 30 грудня 2014 року № 1417, зареєстрованим в Мін'юсті 05 березня 2015 року за № 252/26697, зокрема передбачено, що:

під час експлуатації об'єктів забороняється зменшувати мінімальні протипожежні відстані (абзац перший пункту 1.1 глави 1 розділу III);

на складах легкозаймистих рідин і горючих рідин забороняється зменшувати нормовані протипожежні відстані від складів ЛЗР та ГР до інших будівель та споруд (підпункт 1 пункту 9.2 глави 9 розділу VI);

забороняється зменшувати нормовані протипожежні відстані між суміжними будинками, спорудами на території автозаправних станцій (речення друге пункту 10.1 глави 10 розділу VI).

Водночас протипожежні відстані визначаються з дотриманням ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій», ДСТУ 9058:2020 «Визначення протипожежних відстаней між об'єктами розрахунковими методами. Основні положення».

З ціллю захисту життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорони довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захисту майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману, приймаються технічні регламенти (абзац 1 частини першої статті 9 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Згідно з вимогами пункту 2 Технічного регламенту засобів цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2023 року № 535 (далі – ТР ЗЦЗ), дія відповідного Технічного регламенту поширюється зокрема на первинні (мобільні) укриття.

ТР ЗЦЗ установлює вимоги щодо засобів цивільного захисту, зокрема первинних (мобільних) укриттів, їх надання на ринку, введення в обіг, а також процедури оцінки відповідності таких засобів.

Переліком національних стандартів для цілей застосування Технічного регламенту засобів цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2023 року № 535, затвердженим наказом МВС від 14 лютого 2024 року № 97 (зі змінами), передбачено застосування ДСТУ 9329:2025 «Первинні (мобільні) укриття. Основні параметри та методи

випробування».

Окремо слід зазначити, що, крім нормативно-правових актів, нормативних актів та документів, зазначених вище, при створенні об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту застосовуються положення й інших актів/документів, зокрема:

Цивільного кодексу України;

Земельного кодексу України;

Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»;

Закону України «Про будівельні норми»;

Закону України «Про архітектурну діяльність»;

Порядку проведення технічної інвентаризації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 року № 488;

Порядку розроблення проектної документації на будівництво об'єктів, затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16 травня 2011 року № 45 (у редакції наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23 березня 2012 року № 122), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 червня 2011 р. за № 651/19389);

Вимоги щодо здійснення обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом МВС від 09 липня 2018 року № 579, зареєстрованих в Мін'юсті 30 липня 2018 року за № 880/32332;

та інші.
